

Comunicat del Cercle d'Economia en relació amb la consulta oberta pel Ministeri d'Economia, Comerç i Empresa en el marc de l'OPA del BBVA sobre el Banc de Sabadell

El Cercle d'Economia, en tant que entitat que s'ha significat sempre per la defensa de l'interès general a Catalunya i a Espanya, va presentar la setmana passada les seves observacions en relació als criteris d'interès general afectats per l'OPA del BBVA sobre el Banc de Sabadell, en el marc del procés de consulta obert pel Ministeri d'Economia, Comerç i Empresa.

Les principals observacions fetes pel Cercle d'Economia son les següents:

1. Criteris d'interès general que es poden veure afectats per l'operació BBVA/Banc Sabadell

El Cercle considera que el principal criteri d'interès general diferent de la defensa de la lliure competència que es pot veure afectat per la concentració és l'equilibri territorial. La importància de l'equilibri territorial a Espanya és una qüestió que ha estat objecte de preocupació del Cercle des de, com a mínim, fa 25 anys, amb la publicació de la nota *El paper de l'estat en el manteniment de l'equilibri econòmic territorial a Espanya*, l'any 2001.

La garantia de l'equilibri territorial és un bé jurídic d'interès general, tal com ve consagrat a l'article 138.1 de la Constitució Espanyola.

Per al manteniment d'aquest equilibri resulta essencial evitar que, a través d'operacions d'integració econòmica, els centres de decisió i la xarxa de serveis associats als mateixos quedin localitzats en excés en una determinada ubicació.

En aquest sentit, cal recordar que, per mitjà del procés de consolidació bancària dut a terme des del 2008, es va produir una forta concentració dels centres de decisió a Madrid. Aquesta concentració, unida a la presència de l'administració central de l'Estat i dels reguladors sectorials, comporta l'atracció a la metròpolis central, no només dels directius i serveis centralitzats de les grans entitats, sinó també dels col·laboradors externs que aquestes contracten per al desenvolupament de les seves activitats, com són l'auditoria, la banca d'inversió, l'assessorament legal i tributari, la consultoria en els seus diferents àmbits i un ventall d'activitat empresarial que es genera al voltant de tots aquests serveis amb efecte multiplicador.

L'estudi realitzat per l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE - Madrid: capitalidad, economía del conocimiento y competencia fiscal, 2020) mostra la poderosa influència que exerceix la presència a Madrid del sector públic estatal en l'atracció de centres de decisió empresarial.

Aquests processos potencien l'economia de la capital d'Espanya en detriment d'altres territoris. És convenient que el govern, en defensa de l'interès general, adopti mesures

que contrarestin aquesta tendència, promovent amb això el desenvolupament harmònic de les diferents ciutats i territoris en els quals desplega l'activitat empresarial.

Vinculat amb l'anterior, la promoció de la recerca i el desenvolupament tecnològic, que és un dels criteris d'interès general expressament contemplats a l'article 10.4 de la Llei de Defensa de la Competència, podria veure's afectat també, particularment en la seva dimensió territorial.

Així mateix, l'economia del coneixement requereix el desenvolupament de hubs en els quals floreixin noves iniciatives emprenedores, els quals necessiten disposar de centres corporatius propers que generin una continuada demanda d'innovació al voltant d'ells.

2. Com afecta l'operació de BBVA/Banc Sabadell aquests criteris d'interès general

L'operació de concentració plantejada suposa accentuar el desequilibri territorial a favor de la capital d'Espanya. En particular, la desaparició del Banc Sabadell com a entitat autònoma amb un centre de decisió propi suposaria el trasllat d'aquest centre de decisió a la seu de direcció efectiva del BBVA.

Si bé el BBVA manifesta la seva intenció de mantenir centres directius a Catalunya i fins i tot una doble seu corporativa, això no és una condició imposada per la CNMC i per tant no hi haurà control sobre la seva efectiva realització. No dubtem de la bona voluntat de l'entitat oferent, però l'experiència demostra que les dinàmiques empresarials porten a la centralització de les instàncies de decisió i de tots els serveis vinculats a la direcció corporativa. De fet, el mateix BBVA va integrar Banca Catalana primer i Catalunya Caixa després centralitzant la direcció en la seu operativa a Madrid.

Aquesta dinàmica ve aguditzada en el sector financer per la radicació a Madrid del Banc d'Espanya i de la seu de direcció de la major part de les grans empreses amb les quals la banca es relaciona.

Entenem que una economia de xarxa, on els centres decisoris es distribueixin de forma equilibrada entre els diferents territoris, afavoreix el desenvolupament econòmic harmònic, així com el sentiment de pertinença de l'empresariat i la ciutadania en general. Alemanya és un bon exemple. Això és particularment necessari en el sector financer.

Resulta al respecte molt rellevant destacar que Banc Sabadell té un perfil molt singular, caracteritzat en primer lloc per una llarga trajectòria de més de 140 anys, amb una vinculació molt travada a la ciutat que li va donar nom, vinculació que va anar estenent als territoris on desenvolupa les seves activitats. Aquesta intensa connexió s'articula en una capil·laritat de relacions a través de la seva xarxa d'oficines i dels grups especialitzats que caracteritzen la seva operativa. Es tracta d'una entitat dotada d'una forta implicació amb el teixit productiu i amb una mida que li permet mantenir els seus trets diferencials que es perdrien en cas d'integració en una gran entitat com el BBVA.

D'altra banda, la Unió Europea requereix processos de consolidació bancària d'àmbit transnacional. Europa necessita diversos bancs grans paneuropeus, i l'excessiva concentració dels mercats nacionals podria dificultar aquest procés. Tenint això en compte, podria resultar aconsellable el manteniment de BBVA i Banc Sabadell com a entitats independents que, en el seu cas puguin teixir xarxes d'aliances amb entitats dotades de perfils i estratègies equivalents.

De fet, cal remarcar que Banc Sabadell ja ha emprès aquesta trajectòria, assumint que les economies d'escala avui s'aconsegueixen a través de les empreses proveïdores de tecnologia o a través de plataformes de producte horitzontals, ja sigui en l'àmbit de la gestió de fons, de les assegurances, dels dipòsits, del renting o dels mitjans de pagament. L'operació destruiria aquest teixit d'aliances que responen als objectius polítics fonamentals de la Unió.

Pel que fa a la promoció de la recerca i el desenvolupament tecnològic, Banc Sabadell té en marxa diverses iniciatives en les seves àrees d'implantació prioritària. Cal assenyalar, entre d'altres: (i) la seva forta involucració en la Barcelona School of Economics (BSE) de la qual és col·laborador des de la seva creació; (ii) el suport a startups innovadores i tecnològiques a través de BStartup; i (iii) el Centre de Competències Tecnològiques d'Alacant (CCTA).

3. Proposta per protegir els criteris d'interès general afectats

En atenció al que estableix l'article 60 de la Llei 15/2007, de 3 de juliol, de Defensa de la Competència creiem que s'hauria d'imposar a l'oferent com a condició per prosseguir amb el procés adquisitiu el manteniment de Banc Sabadell com una entitat amb personalitat jurídica pròpia amb forma de Societat Anònima Cotitzada, amb una governança basada en òrgans de supervisió i direcció independents de qualsevol altra entitat bancària, una efectiva seu de direcció a Catalunya, una estratègia pròpia aprovada i desenvolupada pel consell d'administració, i una estructura organitzativa autònoma.

Amb l'objectiu de facilitar l'efectiva liquiditat de les accions i la independència de l'entitat, el soci majoritari hauria de garantir que un percentatge suficient del capital de la societat es trobi àmpliament distribuït en mans de tercers.

Segons el que disposa la legislació societària, el consell d'administració hauria de gestionar l'empresa anteposant l'interès de la societat individualment considerada al del soci majoritari. La tutela de l'interès social es complementa amb la consideració dels legítims interessos dels seus empleats, proveïdors, clients i altres grups d'interès que puguin veure's afectats.

El govern, a través del Ministeri d'Economia, Comerç i Empresa tindria un control del compliment de la condició de manteniment de Banc de Sabadell com una entitat independent ja que li correspondria autoritzar una eventual fusió entre BBVA i Banc Sabadell. Conseqüentment seria l'òrgan natural per atribuir-li la competència del control del compliment de les condicions indicades.

Si bé per a la preservació de l'adequada competitivitat en el mercat podrien haver-se imposat un altre tipus de condicions, el manteniment de la identitat pròpia de Banc de

Sabadell com una entitat diferenciada permetria protegir els béns jurídics d'interès general esmentats en els anteriors apartats.

4. Altres consideracions: el problema de la competència

Més enllà d'aquestes observacions, referides a l'afectació de l'interès general per part de l'OPA, i que són les que el Cercle ha aportat al procés de consulta obert pel Ministeri d'Economia, Comerç i Empresa, el Cercle vol fer un seguit de consideracions en relació amb els problemes de competència que planteja l'operació del BBVA sobre el BS i, en particular, en relació amb l'autorització amb compromisos de l'OPA per part de la CNMC:

Amb caràcter previ

1. Les observacions que segueixen es basen en el contingut de la Nota de Premsa feta pública per la CNMC el passat dia 30 d'abril, que entenem que és l'única informació escrita disponible a dia d'avui. En aquest sentit, el Cercle demana que, respectant les garanties de confidencialitat que siguin necessàries, el mencionat informe es faci públic en breu.
2. El Cercle sempre ha defensat la importància de comptar amb organismes independents que assegurin una regulació adequada dels mercats i un bon funcionament de la lliure competència. Aquest és sens dubte el cas de la CNMC, la tasca de la qual és avui més rellevant i necessària que mai. El Cercle respecta i valora la tasca que duu a terme la CNMC, sense perjudici de no estar d'acord amb alguna de les seves decisions, com ara la relativa a l'OPA del BBVA sobre el BS.
3. En cap cas, les observacions que segueixen poden interpretar-se com un menysteniment cap al BBVA o cap el paper tan important que el BBVA ha jugat i juga en l'economia catalana i espanyola. El Cercle aprecia i reconeix en tota la seva dimensió la importància del BBVA en l'articulació del sistema bancari a Catalunya. Una importància que, entre d'altres moments, es va posar de manifest durant la crisi de mitjans dels anys 80's (amb la compra de Banca Catalana i de la Banca Mas Sardà al Fons de Garantia de Dipòsits) i més recentment, durant la gran crisi financera de 2008, amb la compra de les caixes vinculades a UNNIM (caixes de Manlleu, Sabadell i Terrassa) i Catalunya Caixa (Caixa Catalunya, Manresa i provincial de Tarragona). Hem de recordar però, que aquestes institucions han quedat integrades en el sistema centralitzat de decisions del BBVA.

Limitacions de l'anàlisi de la CNMC

El Cercle considera que l'anàlisi que la CNMC ha realitzat de l'OPA del BBVA sobre el BS és insuficient i en conseqüència també ho són les condicions proposades per preservar la lliure competència. Això és especialment preocupant en relació amb el mercat de crèdit a les empreses.

El sistema bancari espanyol es caracteritza per un elevat nivell de concentració, sobretot pel que fa referència al mercat de crèdit a les empreses, on hi ha únicament quatre grans jugadors amb una oferta completa de producte a tot el territori. Hi ha també, és cert, altres bancs que operen amb empreses, però o bé la seva oferta de producte és més limitada o bé no operen a tota Espanya. Entre els grans països europeus, Espanya és el que té un nivell de concentració bancària més elevat.

En aquest context, l'operació que es planteja augmentaria encara més la concentració bancària a Espanya (i particularment a Catalunya i la Comunitat Valenciana), sobretot en el mercat de crèdit a autònoms i PIMES (banca minorista) i d'empreses de major grandària (banca d'empreses).

Segons l'Autoritat Catalana de la Competència (veure informe de 23/5/24), el 2022 a Catalunya els 4 grans bancs gestionaven el 84,3% dels crèdits concedits a empreses i l'índex Herfindhal-Hirschmann (IHH), que és l'indicador de referència per mesurar el nivell de concentració en un mercat, era de 2063. Amb la fusió, el nombre de grans entitats es reduiria en un 25% (de 4 a 3) i l'IHH passaria a 2820. Segons la guia de concentracions horitzontals de la Comissió Europea, quan una fusió comporta un IHH superior a 2000 i un increment de 150 punts o més, això és indicatiu de que existeixen riscos potencials importants que afectin el comportament competitiu del mercat en el seu conjunt. L'ACCO conclou així en el seu informe que la fusió BBVA BS suposaria una reducció significativa de la competència al sector bancari a Catalunya.

És important ressaltar que la reducció de la competència afectaria al conjunt del sistema bancari, no només a les empreses que en l'actualitat són clients del BS o del BBVA. Amb una menor competència, totes les empreses hi surten perdent, ja siguin clients del BS o no; i això afecta a tot el territori on les quatre entitats dominants puguin operar, no només en aquelles poblacions o districtes postals on estiguin presents.

És a dir, amb l'OPA el que està en joc no és únicament l'accés al crèdit per part d'algunes empreses, sinó, de totes elles, perquè la fusió afectaria a les condicions generals de competència en el mercat. I cal notar que la literatura acadèmica demostra que la reducció del crèdit és més probable quan la quota de mercat *ex ante* de les entitats fusionades és gran, com és el cas de BBVA i BS a Catalunya. En el mateix sentit, hi ha evidència que quan un banc amb especialització en PIMES (*relationship banking*) és absorbit per un gran banc es perd la informació "tova", que no es pot codificar en una avaluació de solvència (*credit scoring*), i el crèdit en pot sortir perjudicat.

En definitiva, hi ha raons de pes per pensar que l'augment de concentració que es produiria en cas de fusió entre BBVA i BS reduiria la competència i l'accés al crèdit de les empreses a tot el territori on tenen capacitat per operar, el que podria tenir efectes lesius per a l'economia catalana i per a l'espanyola en el seu conjunt.

El Cercle considera que serien necessàries mesures estructurals, és a dir, de desinversió, que garantissin que, com a mínim, es mantenen els nivells actuals de competència en el conjunt del mercat. Les obligacions de comportament com les imposades per la CNMC, que:

- i) apliquen únicament a algunes empreses (autònoms i Pimes que ja són clients de BS, quan és evident que l'empitjorament de les condicions de competència afecta totes les empreses, existents i potencials, siguin o no clients de BS);
- ii) que es limiten garantir el manteniment de les condicions actuals de crèdit (sense considerar la possibilitat que les seves necessitats de crèdit augmentin per trobar-se en procés de creixement, per exemple);
- iii) aquestes condicions s'apliquen únicament durant un període de temps limitat (3 o 5 anys; quines garanties hi ha que hagin desaparegut llavors les raons que ara justifiquen la imposició d'aquestes condicions?).

Aquestes condicions, per tant, són clarament insuficients, a més de presentar greus dificultats per al control de la seva aplicació.

Efectes de l'OPA sobre la innovació en el sistema bancari espanyol

Algunes de les fusions bancàries que estan tenint lloc a nivell internacional als darrers anys tenen per causa, almenys en part, l'explotació d'economies d'escala i el poder fer front a les altíssimes inversions en TICs que imposa la disrupció digital. Però també és veritat que una concentració creixent pot resultar en una menor innovació en la mesura en que es redueix la competència dins del sector, el que va en detriment del sistema en el seu conjunt, tant de les empreses, com dels clients.

La fusió entre BBVA i Banc Sabadell podria minvar la capacitat d'innovació del sistema bancari espanyol, tant pel que fa a processos, com a productes. Això es produiria per dues vies:

1. D'una banda, en un sistema ja molt concentrat, la reducció del nombre bancs rellevants reduiria el nivell de competència dins del sistema afectant així la capacitat innovadora del mateix. Això és especialment rellevant en la mesura que Banc Sabadell ha acreditat al llarg de la seva història una clara vocació i una gran capacitat d'aportar solucions innovadores en els seus serveis a les empreses, tant pel que fa a processos, com a productes.

Per exemple, BS va ser la primera entitat que va distribuir TPVs entre els taxistes (tant per a clients, com per a no clients, i això va facilitar que amb posterioritat que les autoritats corresponents poguessin fer obligatòria la possibilitat de pagament amb targeta al taxi, en benefici de tots els usuaris); o també, BS Startup, creada el 2013, va ser la primera unitat especialitzada en start ups d'una entitat bancària a Espanya.

2. Com ja hem assenyalat, la fusió acabaria, segurament, amb les aliances que el BS ha anat teixint els últims anys, precisament per poder aprofitar economies d'escala i oferir els millors productes als seus clients. Són plataformes europees proveïdores de tecnologies o de productes amb les que el BS hi té un nexa important.

L'operació destruiria aquest teixit d'aliances que demostren que en aquells casos en què l'escala pot ser rellevant per propiciar processos d'innovació, aquella es pot assolir per la via d'aliances i de participació en plataformes transnacionals, sense que la concentració sigui un requisit indispensable.

En resum, tant per l'afectació directa a la competència, com pel seu impacte potencial en la capacitat d'innovació del sistema bancari espanyol, el Cercle considera que la única forma efectiva de fer front a aquests impactes no desitjats de l'OPA hauria sigut imposant mesures de correcció estructural, és a dir, de desinversió, o, si això s'hagués considerat operativament inviable, no autoritzant la operació.

Barcelona, 20 de maig de 2025